

**ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ
СЛУЖБИ УКРАЇНИ**

БАЛИЦЬКИЙ ТАРАС МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 343.132.1

**СЛІДЧИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ В СИСТЕМІ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ**

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук**

Ірпінь – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі кримінального права, процесу та криміналістики Національного університету державної податкової служби України.

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, доцент

Калганова Олена Анатоліївна,

Національний університет державної податкової служби України,

професор кафедри теорії та історії держави і права

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, доцент

Мотлях Олександр Іванович,

Національна академія внутрішніх справ,

провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування навчально-наукового інституту з підготовки фахівців для підрозділів слідства та кримінальної міліції

кандидат юридичних наук, доцент

Смоков Сергій Михайлович,

Одеський державний університет внутрішніх справ,

професор кафедри кримінального процесу

Захист відбудеться «19» вересня 2015 року о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 27.855.03 у Національному університеті державної податкової служби України за адресою: 08201, Київська область, м. Ірпінь, вул. Університетська, 31

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного університету державної податкової служби України за адресою: 08201, Київська область, м. Ірпінь, вул. Університетська, 31

Автореферат розісланий «08» липня 2015 року

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

Л. В. Омельчук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах розвитку сучасної держави відбуваються радикальні зміни в соціально-економічному та політичному житті суспільства. Ці зміни стосуються нових підходів до взаємовідносин особи і держави. Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 року (далі – КПК України) змінив пріоритети щодо визнання інтересів особи, посилення гарантій прав та свобод людини і громадянина.

Проаналізована емпірична база та статистичні дані про зареєстровані кримінальні правопорушення свідчать, що рівень злочинності в нашій державі зростає, а, отже, потреба у проведенні слідчих (розшукових) дій, у тому числі й слідчого експерименту, підвищується. Характерною особливістю таких негативних явищ є активізація антисоціального елемента, розширення сфери діяльності організованих злочинних угруповань, поява нових способів вчинення злочинних посягань. Відповідно змінюються завдання й функції державних органів і посадових осіб, які ведуть боротьбу зі злочинністю й здійснюють кримінальне провадження.

Так, протягом 2010–2015 рр. простежувалася така динаміка облікованих кримінальних правопорушень: у 2010 році – 500 90 2; у 2011 році – 515 833; у 2012 році – 443 665¹; у 2013 році – 533 800; у 2014 році – 529 139; у січні – травні 2015 року – 271 553².

Крім того, у спеціальній юридичній літературі давно визнано, що інформація, за допомогою якої можна встановити сутність кримінального правопорушення, висунути версії й визначити напрями розслідування, може бути отримана шляхом моделювання способу дій злочинця, експериментальним аналізом наслідків, що настали, у тому числі шляхом штучного відтворення відповідних умов. Саме тому слідчий експеримент стає все більш популярною слідчою (розшуковою) дією, оскільки науково-технічні досягнення дають можливість максимально відтворити обстановку проведення експерименту й середовища, у якому було вчинено кримінальне правопорушення.

У багатьох випадках об'єктивна перевірка й оцінка отриманих доказів можлива лише за проведення слідчого експерименту, що дозволяє слідчому дослідним шляхом перевірити достовірність отриманих у ході розслідування відомостей, правильність гіпотез і висновків, а також відтворити подію в повному обсязі з урахуванням взаємозв'язків, різних деталей та особливостей. Від того, наскільки грамотно слідчий спланує експериментальні дії, багато в чому залежить успіх слідчих дій загалом, оскільки доказовою базою слугуватимуть оформлені протоколом результати експерименту (як позитивні, так і негативні). Разом із тим, на практиці слідчі далеко не завжди використовують можливості слідчого експерименту, а у випадку його проведення нерідко допускають помилки, які не дозволяють використовувати результати слідчого експерименту в суді.

Проблемам слідчого експерименту в кримінальному провадженні значну увагу

¹ Стан та структура злочинності в Україні // Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/index>

² Статистична інформація за 2013-2015 рр. // Офіційний сайт Генеральної прокуратури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>

приділяли в різні роки такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Л. Є. Ароцкер, А. Р. Белкін, Р. С. Белкін, Н. І. Гуковська, В. А. Динту, Н. І. Жукова, Д. Д. Заяць, Л. Є. Калюжна, В. Я. Колдін, В. П. Колмаков, В. В. Комашко, В. О. Коновалова, Є. І. Макаренко, В. В. Негребецький, О. С. Рубан, В. М. Стратонов, К. О. Чаплинський, Ю. А. Чаплинська, О. К. Чернецький та інші.

Окремі питання слідчого експерименту досліджували: Д. С. Афонін, О. В. Баулін, В. П. Бахін, В. С. Бондар, В. К. Весельський, В. І. Галаган, Н. Д. Ковальова, О. І. Котюк, О. І. Мотлях, В. В. Назаров, С. М. Смоков, В. В. Топчій, П. В. Цимбал та інші.

Констатуючи значний науковий внесок зазначених учених у розроблення розглядуваної тематики, вважаємо, що обрана нами тема має більш широку сферу використання, оскільки в юридичній науці розглядалися, зазвичай, тільки поняття слідчого експерименту та тактика його проведення. Аналіз наукових розробок засвідчує, що ці дослідження сприяли вдосконаленню процесуальної практики, однак загалом питання проведення слідчого експерименту в умовах дії КПК України 2012 року потребує більш повного й всебічного вивчення. Так, поза увагою науковців залишилися проблемні питання науково-технічного, психологічного супроводження слідчого експерименту, особливості фіксації його результатів, реконструкції події в умовах новітніх технологій, організаційні аспекти, пов'язані з прийняттям нового КПК України тощо.

Викладене свідчить про актуальність обраної теми дослідження, зумовлює його структуру, зміст, підтверджує науково-теоретичну й практичну значущість роботи, а також дозволяє сформулювати відповідне наукове завдання: з'ясування природи та сутності слідчого експерименту як слідчої (розшукової) дії, систематизацію видів слідчого експерименту, його учасників, цілей, а також створення принципово нового комплексного підходу до нормативно-правового регулювання, організації й тактики проведення, морально-етичного підґрунтя і психологічного супроводження слідчого експерименту.

Результатом вирішення наукового завдання повинно стати формування цілісного, системного уявлення про слідчий експеримент на якісно новому рівні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконувалося відповідно до пп. 2.2 та 5.3.4 Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 12 лютого 2007 року № 105/2007 (у редакції Указу Президента України від 8 червня 2012 року № 389/2012); відповідає положенням Концепції реалізації державної політики в сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 року № 1209-р., Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю, схваленої Указом Президента України від 21 жовтня 2011 року № 1000/2011, Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України від 8 квітня 2008 року № 311/2008; ґрунтується на Концепції Державної програми профілактики правопорушень на період до 2015 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 вересня 2010 року № 11911-р., та на Рішенні Ради національної безпеки і оборони України «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів» від 15 лютого 2008 року

й підготовлене відповідно до плану наукових досліджень кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Національного університету державної податкової служби України.

Тема дисертації затверджена Вченою радою Національного університету державної податкової служби України 23 листопада 2013 року, протокол № 3, та включена до планів науково-дослідних робіт навчального закладу.

Мета і задачі дослідження. Мета дослідження полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу слідчого експерименту як слідчої (розшукової) дії розробити обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення правової регламентації та практики проведення розглядуваної слідчої (розшукової) дії в кримінальному провадженні України.

Визначена мета наукового дослідження зумовила необхідність розв'язання таких задач:

- встановити етапи виникнення й розвитку слідчого експерименту як слідчої (розшукової) дії в кримінальному провадженні України;
- сформулювати поняття слідчого експерименту та розкрити його сутність, охарактеризувати й доповнити критерії класифікації його видів;
- порівняти норми кримінального процесуального законодавства окремих країн англо-американської та романо-германської правових систем щодо слідчого експерименту, на підставі чого сформулювати пропозиції до національного законодавства;
- охарактеризувати нормативно-правове регулювання слідчого експерименту в кримінальному провадженні України;
- з'ясувати процесуальний порядок проведення слідчого експерименту відповідно до вимог чинного законодавства;
- визначити морально-етичні та психологічні засади проведення слідчого експерименту;
- конкретизувати особливості підготовки до проведення слідчого експерименту під час кримінального провадження;
- узагальнити тактичні прийоми з організації та проведення слідчого експерименту, що сприяють полегшенню роботи слідчого;
- з'ясувати основні положення щодо фіксації й оцінки результатів слідчого експерименту та визначити їх доказове значення.

Об'єкт дослідження – правовідносини, що виникають у зв'язку з проведенням слідчого експерименту в кримінальному провадженні.

Предмет дослідження – слідчий експеримент у системі слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні України.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить система загальнонаукових і спеціальних наукових методів і підходів, що забезпечили об'єктивний аналіз досліджуваного предмета. З урахуванням специфіки теми, мети і задач дослідження використовувалися такі методи: *діалектичний метод*, який дозволив розглянути всі питання в динаміці, виявити їх взаємозв'язок і взаємозумовленість, сприяв розумінню об'єкта дослідження щодо поєднання потреб наукової й практичної діяльності органів досудового розслідування (підрозділи 2.1,

2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3); *метод історичного аналізу*, що дав можливість дослідити генезу поняття «слідчий експеримент» як у національному, так і в зарубіжному кримінальному процесуальному законодавстві (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3); *системно-структурний метод* – при дослідженні питань, пов'язаних із процесуально-правовим і тактико-організаційним забезпеченням ефективності проведення слідчого експерименту, а також для класифікації видів розглядуваної слідчої (розшукової) дії (підрозділи 1.2, 1.3, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3); *порівняльно-правовий метод* – для зіставлення конституційних, кримінальних процесуальних, кримінально-правових норм законодавства України, а також правових норм країн англо-американської та романо-германської правових систем, що дало можливість внести конкретні пропозиції до чинного КПК України (підрозділи 1.3, 3.1, 3.2, 3.3); *формально-логічні методи* – для обґрунтування висновків і пропозицій щодо доповнення чи уточнення норм КПК України (підрозділи 1.2, 3.1, 3.2, 3.3); *статистичні методи* – для вивчення й узагальнення слідчої і судової практики, формування й обґрунтування висновків за їх результатами (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3); *соціологічні методи* – під час анкетування працівників судових та правоохоронних органів, що сприяло отриманню узагальнених даних щодо місця слідчого експерименту як слідчої (розшукової) дії в кримінальному провадженні України (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3).

Обрані методи дослідження використовувалися в їх діалектичному взаємозв'язку та взаємозалежності, що забезпечило переконливість, усебічність, повноту й об'єктивність отриманих результатів і дозволило вийти на нові наукові та практичні позиції.

Емпіричну базу дослідження становлять результати анкетування 236 працівників органів внутрішніх справ, прокуратури, органів безпеки та адвокатів у м. Києві, Київській, Вінницькій, Житомирській та Чернігівській областях; узагальнені дані вивчення 31 кримінального провадження, у матеріалах яких містяться відомості щодо проведення слідчого експерименту; соціологічні дані, опубліковані іншими вченими й авторськими колективами; офіційна статистика правоохоронних органів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає як у самій постановці наукового завдання, так і у способі його вирішення. За характером і змістом розглянутих питань дисертація є першим в Україні комплексним, науковим, монографічним дослідженням слідчого експерименту в системі слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні України в умовах реформування кримінального процесуального законодавства.

Найістотнішими результатами дослідження, що зумовлюють його новизну і визначають внесок автора в розроблення зазначеної проблематики, а також мають істотне значення для кримінального провадження та юридичної практики, є такі положення й висновки:

вперше:

– запропоновано та обґрунтовано авторське визначення поняття «слідчий експеримент»;

– здійснено порівняльну характеристику слідчого експерименту в романо-германській та англо-американській правових системах, що дало можливість

засвідчити подвійну природу слідчого експерименту – юридичну та науково-технічну, а також визначити специфіку правового регулювання слідчого експерименту у вітчизняному законодавстві;

– обґрунтована доцільність внесення змін до КПК України (частини 6 статті 240) щодо змісту протоколу слідчого експерименту;

удосконалено:

– мету слідчого експерименту та запропоновано внести відповідні зміни до частини 1 статті 240 КПК України «Слідчий експеримент»;

– етапи підготовки для проведення слідчого експерименту;

– тактичні положення щодо проведення слідчого експерименту у частині практичного здійснення дослідних дій, які проводяться відповідно до тактичних прийомів, розроблених для цієї слідчої (розшукової) дії;

дістало подальший розвиток:

– періодизація становлення й розвитку слідчого експерименту як слідчої (розшукової) дії, в основу якої покладено подвійний критерій її наукового обґрунтування та процесуального закріплення;

– класифікація видів слідчого експерименту;

– нормативно-правове регулювання й процесуальний порядок проведення слідчого експерименту, у тому числі й коло учасників, які мають право брати у ньому участь.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути впроваджені та використані в:

– *науково-дослідній сфері* – для подальшої розробки й вирішення проблем проведення слідчого експерименту як слідчої (розшукової) дії в кримінальному провадженні України;

– *законодавчій діяльності* – при внесенні змін і доповнень до кримінального процесуального законодавства України;

– *навчальному процесі* – під час викладання курсів: «Кримінальний процес», «Криміналістика», «Теорія судових доказів» (акт впровадження в навчальний процес Національного університету ДПС України від 10 лютого 2015 року); для викладання навчальних дисциплін «Кримінальний процес України», «Судові та правоохоронні органи України» (акт впровадження в навчальний процес Університету сучасних знань від 27 лютого 2015 року);

– *практичній діяльності* – як рекомендації для проведення слідчого експерименту як слідчої (розшукової) дії (акт впровадження в практичну діяльність Солом'янського РУ ГУ МВС України в м. Києві від 15 лютого 2015 року; акт впровадження в практичну діяльність Печерського РУ ГУ МВС України в м. Києві від 10 березня 2015 року; акт впровадження в практичну діяльність Бучанської виправної колонії № 85 Державного департаменту України з питань виконання покарань в м. Києві та Київській області Державної пенітенціарної служби України від 4 березня 2015 року).

Особистий внесок автора. Дисертація є самостійною, завершеною науковою працею. Сформульовані в ній положення, узагальнення, висновки, рекомендації та пропозиції обґрунтовані на підставі самостійно проведених досліджень.

У статті, підготовленій у співавторстві з Калгановою О. А. «Підготовчі дії до проведення слідчого експерименту», автором охарактеризовані обов'язкові умови для проведення розглядуваної слідчої (розшукової) дії, а також основні елементи підготовчих дій до проведення слідчого експерименту.

Ідеї та розробки, що належать співавторам, разом із якими були опубліковані наукові праці, у дисертації не використовувалися. Для аргументації окремих положень дисертації використовувалися наукові праці інших учених, на які обов'язково зроблено посилання.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації обговорювалися на кафедрі кримінального права, процесу та криміналістики Національного університету державної податкової служби України. Результати дослідження були оприлюднені на п'яти міжнародних науково-практичних конференціях: «Права та обов'язки людини у сучасному світі» (м. Одеса, 6–7 грудня 2013 року); «Законодавство України: історія розвитку, соціальна обумовленість, якість, застосування та вдосконалення» (м. Донецьк, 20–21 грудня 2013 року); «Роль права та закону в громадянському суспільстві» (м. Київ, 14–15 лютого 2014 року); «Efektivni nastroje modernich ved – 2014» (м. Прага, 27 березня – 5 квітня 2014 року); «Vedecku krok na prelomu tusyachalety – 2014» (м. Прага, 27 квітня – 5 червня 2014 року).

Публікації. Основні наукові результати дисертації відображено в 11 наукових працях, серед яких п'ять наукових статей, опублікованих у юридичних фахових виданнях України, затверджених Міністерством освіти і науки України, одна наукова стаття – в іноземному фаховому виданні та п'ять тез доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Структура дисертації визначається її метою, задачами, відповідає логіці наукового пошуку та вимогам Міністерства освіти і науки України і складається зі вступу, трьох розділів, що охоплюють дев'ять підрозділів, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 216 сторінок, з яких основний текст – 173 сторінки, 6 додатків на 16 сторінках та список використаних джерел – 25 сторінок (217 найменувань).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, ступінь її наукової розробленості та науково-теоретична основа; зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначається об'єкт, предмет, мета, задачі й методи дослідження; висвітлюється наукова новизна, емпірична база, методологічна основа, практичне значення отриманих результатів та форми їх апробації.

Розділ 1 «Слідчий експеримент у системі слідчих (розшукових) дій» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Генеза слідчого експерименту як слідчої (розшукової) дії»* розглянуто історію становлення та розвитку слідчого експерименту в національному кримінальному процесуальному законодавстві.

Зазначено, що, попри існування вже понад 50 років слідчого експерименту як самостійної слідчої (розшукової) дії, питання про його мету, завдання, види досі

залишаються проблемними, викликають численні дискусії серед учених-процесуалістів.

Проаналізовано процес виникнення й розвитку ідеї слідчого експерименту в кримінальній процесуальній науці. Встановлено, що чіткої періодизації історії розглядуваного процесуального інституту не існує.

Надана власна періодизація формування й еволюції поняття слідчого експерименту в кримінальній процесуальній науці:

1) середина XIX ст. – кінець 30-х рр. XX ст. – накопичення теоретичних знань, формування понятійного апарату, цілей та завдань слідчого експерименту;

2) 40–50-ті рр. XX ст. – юристи-практики та вчені-процесуалісти намагалися визначити роль і місце слідчого експерименту в системі процесуальних дій. До кінця 50-х рр. XX ст. єдиної позиції щодо ролі слідчого експерименту вченими-процесуалістами не було вироблено;

3) з 1960 року – в КПК РРФСР (27.10.1960 р.) була включена стаття 183 «Слідчий експеримент», що сприяло у подальшому постійному вдосконаленню понятійного апарату та законодавчих норм підготовки й проведення слідчого експерименту в межах самостійної процесуальної дії;

4) з 2012 року – з моменту прийняття нового КПК України (13.04.2012 р.).

Зазначено, що слідчий експеримент спочатку з'явився на практиці як результат розвитку слідчої практики і тільки потім став об'єктом вивчення криміналістичної та процесуальної наук.

У підрозділі 1.2 «Поняття, сутність та види слідчого експерименту» розглянуто поняття, мету та види слідчого експерименту в кримінальному провадженні України.

Зазначено, що в науковій літературі існують різні погляди на поняття слідчого експерименту. На основі аналізу та узагальнення підходів науковців і практичних працівників, запропоновано авторське визначення слідчого експерименту.

Зроблено висновок, що специфіка слідчого експерименту як самостійної слідчої (розшукової) дії полягає в тому, що тільки для неї є характерним вчинення операцій, адекватних тим, які мали місце в момент передбачуваної події. Таку позицію, за результатами проведеного анкетування, підтримали 75% респондентів.

Досліджено й узагальнено цілі слідчого експерименту, до яких віднесено: 1) перевірку та ілюстрацію зібраних доказів; 2) перевірку й оцінку слідчих версій; 3) встановлення причин і умов, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення; 4) отримання нових доказів. У зв'язку із цим запропоновано внести зміни до частини 1 статті 240 КПК України «Слідчий експеримент» щодо цілей слідчого експерименту.

Звернено увагу на численні суперечки вчених з приводу класифікації видів слідчого експерименту. Хоча класифікація видів слідчого експерименту має не тільки власне наукове, але й практичне значення, оскільки дозволяє диференціювати тактичні та методичні рекомендації щодо його проведення. Чинне кримінальне процесуальне законодавство слідчий експеримент на види не поділяє.

З урахуванням точок зору науковців і результатів анкетування виокремлено основні види слідчого експерименту.

У підрозділі 1.3 «Слідчий експеримент у кримінальному процесуальному законодавстві окремих країн романо-германської та англо-американської правових систем» проаналізовано особливості проведення слідчого експерименту в окремих країнах романо-германської та англо-американської правових систем.

Констатовано, що, з точки зору «ідеальної» типології, кримінальний процес жодної із розглянутих країн не є в чистому вигляді розшуковим або змагальним, оскільки ці моделі переплітаються. З позиції «історичної» типології, усі сучасні кримінально-процесуальні системи в демократичному суспільстві схиляються до публічно-позовного змагального типу, у якому забезпечуються як приватні, так і суспільні інтереси. Розшуковому типу підпорядкований початковий етап провадження в справі (загальне розслідування), де змагальність відсутня. При цьому досудове провадження в кримінальних справах у різних країн істотно відрізняється.

Встановлено, що в пострадянських державах (які відносяться до країн романо-германської правової системи) слідчому експерименту, як правило, присвячені окремі норми КПК (ст. 207 КПК Республіки Білорусь, ст. 242 КПК Республіки Вірменії, ст. 171 КПК Латвійської Республіки, ст. 123 КПК Республіки Молдова, ст. 257 КПК Республіки Казахстан, ст. 174 КПК Киргизької Республіки, ст. 181 КПК РФ, ст. 285 КПК Туркменістану, ст. 153 КПК Республіки Узбекистан, ст. 93 КПК Естонської Республіки). Він проводиться за необхідності перевірки версії про перебіг певних подій, встановлених до цього в процесі розслідування. Тому законодавці відносять його до слідчих дій, метою яких є перевірка вже наявних доказів (очна ставка, призначення експертизи, пред'явлення для впізнання, перевірка показань на місці).

На основі аналізу кримінального процесуального законодавства окремих країн англо-американської правової системи автором зроблено висновок, що англійський законодавець окремо такої слідчої (розшукової) дії, як слідчий експеримент не виділяє, а розглядає її як поєднання експертних і слідчих функцій. На відміну від англійського процесу, у США взагалі відсутня розглядувана слідча (розшукова) дія; усі обставини справи перевіряються слідчим при допиті підозрюваного (потерпілого, свідка), а за необхідності проводиться експертиза.

Зроблено висновок, що така слідча (розшукова) дія притаманна, зазвичай, країнам романо-германської правової системи, загальною метою якої є перевірка й уточнення даних, що мають значення для кримінального провадження.

Розділ 2 «Процесуально-правові засади проведення слідчого експерименту» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Нормативно-правове регулювання слідчого експерименту» характеризуються норми права, які регламентують процес проведення слідчого експерименту в кримінальному провадженні України.

Зазначено, що нормативно-правове забезпечення слідчого експерименту є певним правовим простором, у якому діють його учасники. У результаті діяльності суб'єктів, які проводять слідчий експеримент, виникають правовідносини, що потребують регулювання з боку держави та здійснюються в межах правового регулювання.

Розмежовуються три рівні, на яких здійснюється нормативно-правове регулювання: 1) базовий (основний) рівень – ґрунтується на Конституції України;

2) середній рівень, на якому правовідносини, що виникають під час проведення слідчого експерименту, мають бути врегульовані законами та кодексами, насамперед КПК України (ст. 240); 3) деталізуючий (додатковий) рівень – базується на підзаконних нормативних правових актах (уточнюючих правових актах, прийнятих відповідними органами, що не суперечать Конституції України, законам України та міжнародним правовим документам, ратифікованих Верховною Радою України).

Підрозділ 2.2 «Процесуальний порядок проведення слідчого експерименту» присвячено дослідженню процесуального порядку проведення слідчого експерименту.

Встановлено, що для досягнення позитивного результату в кримінальному провадженні та з урахуванням специфіки слідчого експерименту така слідча (розшукова) дія проводиться уповноваженими на те особами. Запропоновано класифікувати учасників слідчого експерименту на обов'язкових, факультативних (допоміжних) і особливих.

Зазначено, що набагато більшу доказову цінність має слідчий експеримент, за допомогою якого відтворюються дії, обстановка або інші обставини злочину, вчиненого злочинним співтовариством (злочинною групою). Оскільки такі злочини вчиняються у співучасті, під час проведення слідчого експерименту особа може не тільки відтворювати власні дії, але й під час демонстрації інших обставин події повідомляти інформацію про те, які саме дії вчинив її співучасник (співучасники).

Констатовано, що слідчий експеримент, як і будь-яка слідча (розшукова) дія, потребує обов'язкового дотримання слідчим відповідних вимог до їх проведення.

У підрозділі 2.3 «Морально-етичні та психологічні засади проведення слідчого експерименту» розглядаються морально-етичні та психологічні чинники проведення слідчого експерименту.

Актуалізовано обов'язкове дотримання уповноваженими суб'єктами під час проведення слідчого експерименту об'єктивних і суб'єктивних засад, які характеризуватимуть їх як гідних працівників правоохоронних органів.

Зазначено, що слідчий експеримент є «сильним» засобом психологічного впливу на його учасників, оскільки його результати нерідко наочно свідчать про можливість або неможливість існування певного явища, події і спростувати їх підозрюваному, обвинуваченому буває досить важко. Широкий діапазон пізнавальних властивостей експерименту, його універсальність, варіантність, здатність виявляти нове, яке виходить за межі гіпотези, що перевіряється, або її наслідків, дали змогу віднести експеримент до методів, що сприяють встановленню, відтворенню не тільки певних обставин кримінального провадження, але й встановленню механізму злочину в цілому, відтворенню ситуації скоєння злочину, більш повному розкриттю його слідчої картини.

Виокремлено психологічні особливості проведення слідчого експерименту. Зроблено висновок, що для належного проведення слідчого експерименту необхідно дотримуватися не тільки норм права, але й норм моралі.

Розділ 3 «Етапи проведення слідчого експерименту» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *«Підготовка до проведення слідчого експерименту»* констатовано, що в юридичній літературі виокремлюються різні складові (етапи) процесу підготовки до слідчого експерименту.

Із урахуванням результатів анкетування визначено основні етапи підготовки до проведення слідчого експерименту.

Обґрунтовано, що учасники експерименту повинні бути проінструктовані про майбутні досліди і про ті дії, які вони мають виконувати у процесі проведення експерименту.

Звернено увагу, що проведення слідчого експерименту, як і будь-якої іншої слідчої дії, має бути цілеспрямованим. Тому розуміння мети експерименту може зробити його результати найбільш ефективними. Для цього на практиці слідчим використовується так зване «прогнозування». Найдоцільнішими є тактичне та індивідуальне прогнозування, адже саме від них залежить результативність слідчого експерименту. Прогностична функція слідчого експерименту допускає аналіз і сортування отриманої інформації залежно від рівня її значущості для проведення дослідів. Аналіз інформації матеріалів кримінального провадження дозволяє осмислити, спланувати і здійснити підготовку наступних дослідів.

Підрозділ 3.2 *«Тактика проведення слідчого експерименту»* присвячено аналізу практичного здійснення дослідних дій, які проводяться відповідно до тактичних прийомів, розроблених для розглядуваної слідчої (розшукової) дії.

Проаналізовані різні точки зору щодо умов проведення слідчого експерименту.

Зазначено, що серед тактичних прийомів слідчого експерименту виділяють специфічний тактичний прийом – обмеження кола учасників. Суть прийому полягає в тому, що в кожному конкретному випадку слідчий повинен чітко обмежити коло осіб, які будуть перебувати на місці проведення експерименту на кожному етапі його проведення. Усі інші особи, які з різних причин можуть опинитися в цьому місці, мають бути видалені, а доступ сторонніх виключений.

Встановлено, що важливим тактичним прийомом є реконструкція обстановки, під якою розуміється проведення розглядуваної слідчої (розшукової) дії у ту пору року і в той час доби, коли вона відбувалося в минулому; за адекватної погоди й освітлення; із залученням до експерименту осіб, подібних за віком, одягом, статуєю; за таких самих обставин, що, ймовірно, були в реальності; із застосуванням таких самих або схожих предметів; в імітованих приміщеннях, описаних в матеріалах кримінального провадження; перевірка можливостей сприймати події і можливості самого настання або існування події.

У підрозділі 3.3 *«Фіксація й оцінка результатів слідчого експерименту»* акцентована увага на тому, що хід слідчого експерименту й отримані у його процесі результати повинні бути процесуально зафіксовані, що сприятиме об'єктивній оцінці отриманих результатів, визначення їх значення для розслідування.

Констатовано, що протокол слідчого експерименту – це основний процесуальний документ, у якому докладно викладаються умови, хід і результати проведеного слідчого експерименту. Разом із тим, під час проведення слідчого експерименту можуть додатково: проводитися вимірювання; спеціально

виготовлятися копії, зразки об'єктів, речей і документів; використовуватися письмові пояснення спеціалістів, які брали участь у проведенні відповідної слідчої (розшукової) дії; стенограми, аудіо-, відеозаписи; фототаблиці, схеми, зліпки, носії комп'ютерної інформації та інші матеріали, які пояснюють зміст протоколу. Застосування конкретних засобів фіксації залежить від характеру дій, виконуваних у ході слідчого експерименту.

На основі аналізу кримінальних процесуальних норм окремих зарубіжних країн запропоновано внести зміни до частини 6 статті 240 КПК України «Слідчий експеримент» з приводу змісту протоколу слідчого експерименту.

Зазначено, що оцінка отриманих результатів, визначення їх значущості для розслідування є заключною стадією розглядуваної слідчої (розшукової) дії. Основними завданнями оцінки результатів слідчого експерименту є встановлення: а) належності доказів; б) допустимості доказів; в) вірогідності доказів; г) сили доказів та їх достатності для визнання фактів.

Розмежовано результати слідчого експерименту на позитивні та негативні, які в обов'язковому порядку співвідносяться з версією слідчого, яка перевіряється, шляхом проведення дослідів. Висновок про достовірність результатів слідчого експерименту можна робити лише тоді, коли всі проведені дослідів привели до одного й того самого підсумку – позитивного або негативного. В окремих випадках результати слідчого експерименту можуть бути й ймовірнісними.

Встановлено, що результати слідчого експерименту мають розглядатися лише в сукупності з іншими матеріалами кримінального провадження. Їхня роль полягає в тому, що вони підтверджують або спростовують існування припущення або самі стають базою для перевірки конкретного факту чи явища.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні обґрунтовано і висвітлено такі основні положення, висновки та рекомендації, спрямовані на вдосконалення правової регламентації та практики проведення слідчого експерименту як слідчої (розшукової) дії в кримінальному провадженні України:

1. Визначено чотири основних етапи виникнення та розвитку слідчого експерименту як слідчої (розшукової) дії в кримінальному провадженні України:

1 етап – середина XIX ст. – кінець 30-х рр. XX ст. – накопичення теоретичних знань, формування понятійного апарату, цілей та завдань слідчого експерименту;

2 етап – 40-50-ті рр. XX ст. – юристи-практики та вчені-процесуалісти працюють над визначенням ролі й місця слідчого експерименту в системі процесуальних дій, однак до кінця 50-х рр. XX ст. єдиного підходу до слідчого експерименту вченими-процесуалістами не було вироблено;

3 етап – з 1960 року – у новий КПК РРФСР була включена стаття 183 «Слідчий експеримент», що сприяло у подальшому постійному вдосконаленню понятійного апарату та законодавчих норм підготовки й проведення слідчого експерименту в межах самостійної процесуальної дії;

4 етап – з 2012 року – з моменту прийняття нового КПК України.

2. Сформульоване авторське визначення поняття «слідчий експеримент», під яким розуміється слідча (розшукова) дія, зміст якої полягає у здійсненні спеціальних дослідних дій з метою перевірки й уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, а також для перевірки висунутих гіпотез, версій та отримання нових доказів.

Досліджено й узагальнено цілі слідчого експерименту, до яких віднесено: 1) перевірку й ілюстрацію зібраних доказів; 2) перевірку й оцінку слідчих версій; 3) встановлення причин і умов, що сприяли вчиненню злочинів; 4) отримання нових доказів.

Запропоновано внести зміни до частини 1 статті 240 КПК України «Слідчий експеримент», виклавши її в такій текстовій редакції: «З метою перевірки й уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, а також для перевірки висунутих гіпотез, версій та отримання нових доказів, слідчий, прокурор має право провести слідчий експеримент шляхом відтворення дій, обстановки, обставин певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань».

На підставі аналізу наукових доробків і проведеного анкетування виокремлено такі види слідчого експерименту, як: 1) експеримент із перевірки сприйняття фактів; 2) експеримент із перевірки можливостей вчинення певних дій; 3) експеримент із перевірки ймовірності настання подій; 4) експеримент із перевірки послідовності подій; 5) експеримент із перевірки механізму утворення слідів; 6) експеримент із встановлення часу перебігу певної події.

3. Охарактеризовано особливості проведення слідчого експерименту за кримінальним процесуальним законодавством окремих країн романо-германської та англо-американської правових систем, на підставі чого зроблено висновок, що розглядувана слідча (розшукова) дія притаманна переважно країнам романо-германської правової системи. На противагу англо-американській, законодавець у романо-германській правовій системі врегулював основні положення, мету й особливості проведення слідчого експерименту.

4. Встановлено, що нормативно-правове забезпечення слідчого експерименту – це певний правовий простір, у межах якого діють його учасники. На підставі узагальнення чинної нормативно-правової бази виділено три рівні, на якому здійснюється нормативно-правове регулювання: 1) базовий (конституційний) рівень; 2) середній (законодавчий) рівень; 3) деталізуючий (підзаконний) рівень.

Визначено вимоги, дотримання яких є обов'язковим під час проведення слідчого експерименту: 1) наявність відповідних підстав для проведення розглядуваної слідчої (розшукової) дії, що дає право стверджувати про можливість досягнення мети її проведення; 2) визначення мети слідчої (розшукової) дії; 3) забезпечення присутності необхідного кола осіб та роз'яснення прав і обов'язків особам, які беруть участь у слідчому експерименті; 4) забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду; 5) дотримання прав сторони захисту, а також охорона прав і законних інтересів потерпілого та інших учасників кримінального провадження; 6) проведення слідчої (розшукової) дії відповідно до вимог щодо часу її проведення; 7) вжиття правоохоронними органами правових, організаційно-технічних та інших заходів, спрямованих на забезпечення

безпеки життя, здоров'я осіб, які беруть у ньому участь, чи оточення, недопущення приниження їхньої честі та гідності, завдання шкоди.

5. Запропоновано класифікувати учасників слідчого експерименту на: 1) обов'язкових: слідчий (працівники органів досудового розслідування) та поняті; 2) факультативних (допоміжних): підозрюваний, обвинувачений, потерпілий, свідки, спеціаліст, експерт, захисник, педагог, законні представники або близькі родичі неповнолітнього свідка (потерпілого), перекладач, представники громадськості (дружинники, громадяни, запрошені для проведення дослідних дій, тощо), представник потерпілого (у т.ч. юридичної особи); 3) особливих: прокурор та начальник слідчого відділу (підрозділу).

6. Встановлено роль і практичне значення морально-етичних якостей працівників правоохоронних органів під час проведення слідчого експерименту, а також дотримання необхідних психологічних засад.

Виокремлено психологічні особливості слідчого експерименту, до яких віднесено: 1) індивідуальну здатність особи до сприйняття і запам'ятовування обставин, за яких відбулась подія; 2) просторову (топографічну) орієнтацію особи; 3) психологічний вплив на особу, що дає показання, місця події, на якому вона повторно присутня.

7. На підставі аналізу поглядів учених і результатів проведеного анкетування узагальнено етапи процесу підготовки до проведення слідчого експерименту: 1) ознайомлення з матеріалами кримінального провадження; 2) складання плану проведення слідчого експерименту; 3) вирішення питання про час і місце проведення слідчого експерименту; 4) визначення кола учасників слідчого експерименту і вжиття заходів щодо забезпечення їх явки на місце проведення слідчого експерименту; 5) вирішення питання про зміст інформації, що підлягає повідомленню учасникам слідчого експерименту; 6) створення необхідних умов для проведення експерименту; 7) підготовка науково-технічних засобів, які можуть знадобитися під час проведення слідчого експерименту: фотоапарат, відеокамера, вимірювальні прилади, освітлювальна апаратура тощо; 8) підготовка транспортних засобів і засобів зв'язку; 9) проведення психологічної підготовки учасників слідчого експерименту.

8. Визначено перелік умов слідчого експерименту: 1) досягнення обстановки і змісту експериментальної події, максимально схожих до тих, у яких мали місце подія чи факт, що цікавлять слідчого; 2) схожість темпу проведених дослідів з тим, у якому відбувалася справжня подія; 3) зміна образу повторюваної події або неможливість її реконструкції (коли слідчому не вдається досягти максимальної схожості між умовами експерименту та умовами досліджуваної події); 4) багаторазовість повторення однорідних дослідів (кількаразове повторення одних і тих самих дослідів в процесі одного слідчого експерименту дозволяє більш ретельно вивчити досліджуване явище, переконатися в тому, що отримані результати не випадкові і достовірні); 5) проведення дослідів в кілька етапів (полегшує сприйняття, аналіз, фіксацію проведених дослідних дій і дозволяє спостерігати експериментальне явище на всіх його стадіях).

9. З'ясовано основні положення щодо фіксації та оцінки результатів слідчого експерименту. Зокрема, констатовано, що протокол слідчого експерименту – це

основний процесуальний документ, у якому детально викладаються умови, хід і результати проведеного слідчого експерименту. Під час проведення слідчого експерименту можуть використовуватися додаткові засоби фіксації.

Запропоновано внести зміни до частини 6 статті 240 КПК України «Слідчий експеримент», яку викласти в такій редакції: «Про проведення слідчого експерименту слідчий, прокурор складає протокол.

У протоколі зазначаються мета, час, місце, умови, процес проведення слідчого експерименту; які дослідні дії проводилися, у якій послідовності, ким і скільки разів; отримані результати».

Визначено, що основними завданнями оцінки результатів слідчого експерименту є встановлення: а) належності доказів; б) допустимості доказів; в) вірогідності доказів; г) сили доказів та їх достатності для визнання фактів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Балицький Т. М. Поняття та мета слідчого експерименту / Т. М. Балицький // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – Ужгород, 2013. – Випуск 23. – Частина II. – Том 3. – С. 64–66.
2. Балицький Т. М. Виникнення та розвиток ідеї слідчого експерименту / Т. М. Балицький // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. – Одеса, 2013. – Випуск 6-3. – Том 2. – С. 103–104.
3. Балицький Т. М. Учасники слідчого експерименту у кримінальному провадженні України / Т. М. Балицький // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. – Херсон, 2014. – Випуск 1. – Том 3. – С. 121–124.
4. Балицький Т. М. Підготовчі дії до проведення слідчого експерименту / Т. М. Балицький, О. А. Калганова // Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць. – Одеса, 2014. – Випуск 72. – С. 365–370.
5. Балицький Т. М. Етапи слідчого експерименту в кримінальному провадженні України / Т. М. Балицький // British Journal of Science, Education and Culture. – London: London University Press, 2014. – No.1.(5) (January-June). – Volume II. – P. 338–343.
6. Балицький Т. М. Слідчий експеримент в кримінальному процесуальному законодавстві окремих країн романо-германської та англо-американської правових систем / Т. М. Балицький // Журнал східноєвропейського права. – Київ, 2015. – № 16. – С. 95–101.
7. Балицький Т. М. Поняття та мета слідчого експерименту / Т. М. Балицький // Права та обов'язки людини у сучасному світі : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 6–7 грудня 2013 р.). – Одеса, 2013. – С. 123–124.
8. Балицький Т. М. Періодизація виникнення та розвитку ідеї слідчого експерименту / Т. М. Балицький // Законодавство України: історія розвитку, соціальна обумовленість, якість, застосування та вдосконалення : матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції (Донецьк, 20–21 грудня 2013 р.). – Донецьк, 2013. – С. 98–100.

9. Балицький Т.М. Види слідчого експерименту / Т. М. Балицький // Роль права та закону в громадянському суспільстві : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 14–15 лютого 2014 р.). – Київ, 2014. – С. 71–73.

10. Балицький Т. М. Процесуальний порядок проведення слідчого експерименту / Т. М. Балицький // Efektivni nastroje modernich ved – 2014 : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Прага, 27 березня – 5 квітня 2014 р.). – Прага, 2014. – С. 58–60.

11. Балицький Т. М. Слідчий експеримент в кримінальному процесуальному законодавстві зарубіжних країн (на прикладі Російської Федерації та Білорусії) / Т. М. Балицький // Vedecsky pokrok na prelomu tysyachalety – 2014 : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Прага, 27 квітня – 5 червня 2014 р.). – Прага, 2014. – С. 79–81.

АНОТАЦІЯ

Балицький Т. М. Слідчий експеримент в системі слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Національний університет державної податкової служби України. – Ірпінь, 2015.

У дисертації розглянуто основні етапи виникнення й розвитку слідчого експерименту як слідчої (розшукової) дії в кримінальному провадженні України. Сформульовано авторське визначення поняття «слідчий експеримент». Досліджено й узагальнено цілі слідчого експерименту. Виокремлено основні види слідчого експерименту. Охарактеризовано особливості проведення слідчого експерименту за кримінальним процесуальним законодавством окремих країн романо-германської та англо-американської правових систем. Визначено вимоги, дотримання яких є обов'язковим у процесі проведення слідчого експерименту. Встановлено роль і практичне значення морально-етичних якостей працівників правоохоронних органів під час провадження слідчого експерименту, а також дотримання необхідних психологічних засад. Виокремлено психологічні особливості слідчого експерименту. Узагальнено етапи процесу підготовки до проведення слідчого експерименту. Визначено перелік умов слідчого експерименту. З'ясовано основні положення щодо фіксації й оцінки результатів слідчого експерименту.

Ключові слова: кримінальне правопорушення, досудове розслідування, слідчі (розшукові) дії, слідчий експеримент, дослідні дії, кримінальне провадження.

АННОТАЦИЯ

Балицкий Т. Н. Следственный эксперимент в системе следственных (розыскных) действий в уголовном производстве Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по

специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Национальный университет государственной налоговой службы Украины. – Ирпень, 2015.

В диссертации определены основные этапы возникновения и развития следственного эксперимента как следственного (розыскного) действия в уголовном производстве Украины: 1 этап – середина XIX в. – конец 30-х гг. XX в.; 2 этап – 40–50-е гг. XX в.; 3 этап – с 1960 года – до 2012 года; 4 этап – с апреля 2012 года.

Сформулировано авторское определение понятия «следственный эксперимент», под которым понимается следственное (розыскное) действие, смысл которого заключается в осуществлении специальных опытных действий с целью проверки и уточнения сведений, имеющих значение для установления обстоятельств уголовного правонарушения, а также проверки выдвинутых гипотез, версий и получения новых доказательств.

Исследованы и обобщены цели следственного эксперимента, к которым отнесены: 1) проверка и иллюстрация собранных по делу доказательств; 2) проверка и оценка следственных версий; 3) установление причин и условий, способствовавших совершению преступления; 4) получение новых доказательств.

На основании анализа научных разработок и проведенного анкетирования выделены такие виды следственного эксперимента: 1) эксперимент по проверке восприятия фактов; 2) эксперимент по проверке возможностей совершения определенных действий; 3) эксперимент по проверке вероятности наступления событий; 4) эксперимент по проверке последовательности событий; 5) эксперимент по проверке механизма образования следов; 6) эксперимент по установлению времени протекания определенного события.

Охарактеризованы особенности проведения следственного эксперимента по уголовному процессуальному законодательству отдельных стран романо-германской и англо-американской правовых систем.

Установлено, что нормативно-правовое обеспечение следственного эксперимента – это определенное правовое пространство, в рамках которого действуют его участники. На основании обобщения действующей нормативно-правовой базы выделено три уровня, на которых осуществляется нормативно-правовое регулирование: 1) базовый (конституционный) уровень; 2) средний (законодательный) уровень; 3) детализирующий (подзаконный) уровень.

Определены требования, соблюдение которых является обязательным при проведении следственного эксперимента.

Предложено классифицировать участников следственного эксперимента на: 1) обязательных; 2) факультативных (вспомогательных); 3) особенных.

Установлена роль и практическое значение морально-этических качеств сотрудников правоохранительных органов во время проведения следственного эксперимента, а также соблюдения необходимых психологических основ. Выделены психологические особенности следственного эксперимента, к которым отнесены: 1) индивидуальная способность человека к восприятию и запоминанию обстоятельств, при которых произошло событие; 2) пространственная (топографическая) ориентация лица; 3) психологическое воздействие на лицо, дающее показания (повторно присутствующее на месте происшествия)

На основании анализа взглядов ученых и результатов проведенного анкетирования обобщены этапы процесса подготовки к проведению следственного эксперимента.

Определен перечень условий следственного эксперимента: 1) достижение обстановки и содержания экспериментального события, аналогичных тем, в которых имели место событие или факт, интересующие следователя; 2) сходство темпа проведенных опытов с тем, в котором проходило данное событие; 3) изменение образа повторяющегося события в случае невозможности его реконструкции; 4) многократность повторения однородных опытов; 5) проведение опытов в несколько этапов.

Установлены основные положения по фиксации и оценке результатов следственного эксперимента. В частности, констатировано, что протокол следственного эксперимента – это основной процессуальный документ, в котором подробно излагаются условия, ход и результаты проведенного следственного эксперимента. Вместе с тем, при проведении следственного эксперимента могут использоваться дополнительные средства фиксации.

Определено, что основными задачами оценки результатов следственного эксперимента является установление: а) относительности доказательств; б) допустимости доказательств; в) достоверности доказательств; г) достаточности доказательств для признания фактов.

Ключевые слова: уголовное правонарушение, досудебное расследование, следственные (розыскные) действия, следственный эксперимент, опытные действия, уголовное производство.

SUMMARY

Balitsky T. M. Investigative experiment in system of investigative (search) actions in criminal proceedings of Ukraine. – Manuscript.

The dissertation for the competition of a scientific degree of Candidate of Science (Law) on a specialty 12.00.09 – Criminal procedure and Criminalistics; Forensic Examination; Operative Investigation Activity. – National University of the State Tax Service of Ukraine, Irpin', 2015.

In the dissertation the main stages of emergence and development of investigative experiment as investigative (search) action in criminal proceedings of Ukraine are considered. Author's definition of the concept «investigative experiment» is formulated. The purposes of investigative experiment are investigated and generalized. Main types of investigative experiment are allocated. Features of carrying out investigative experiment by the criminal procedural legislation of the certain countries of the Romano-German and Anglo-American legal systems are characterized. Requirements which observance is obligatory when carrying out investigative experiment are defined. The role and practical value of moral and ethical qualities of law enforcement officers during investigative experiment are established, and also observance of necessary psychological bases. Psychological features of investigative experiment are marked out. Stages of process of preparation for carrying out investigative experiment are generalized. The list of conditions of investigative experiment is defined. Basic provisions on fixing and an

assessment of results of investigative experiment are found out.

Keywords: criminal offense, pre-judicial investigation, investigative (search) actions, investigative experiment, experiment actions, criminal proceedings.

Підписано до друку 07.07.2015 р. Формат 60×84/16.

Папір офсетний. Друк офсетний.

Друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим.

Замов. № 235

Видруковано в Національному університеті

державної податкової служби України.

08201, Київської обл., м. Ірпінь, вул. Університетська, 31